

rált kifeszített oroszlánbőr-ábrázolás és a tálcát tartó alak ábrázolása a komáromi Klapka György Múzeum állandó kiállításán látható.

Munkatársak: Kurovszky Zsófia festő-restaurátor művész, Kovács Lóránd Olivér és az ELTE BTK Ókori Régészeti Tanszékének hallgatói.

SZÁMADÓ EMESE – BORHY LÁSZLÓ

142. Komlóska, Pusztavár

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) Ő, Kö

A Miskolci Egyetem Bölcsészettudományi Kara Művelődéstörténeti és Muzeológiai Tanszéke, valamint a Magyar Nemzeti Múzeum Sárospataki Rákóczi Múzeuma 1999-ben elnyerte a Felsőoktatási Kutatási és Fejlesztési Pályázat támogatását „Az egykori Tolcsva terra középkori településtörténetének forrásai” címmel benyújtott közös programjával. Ennek, az elsősorban egyetemi hallgatók munkáján alapuló projektnek részeként 2001-ben megkezdtek a Komlóska feletti 435 m magas hegyen emelkedő Pusztavár – középkori nevén Solymos – szondázó jellegű régészeti kutatását.

A várat az írott források szerint a Tolcsva-nemzet-ségbeli Uz fiától, Demetertől és Uzától származó Tolcsvai illetve Toronyai-családok emeltethették a 13. század végén, egyes feltevések szerint talán csak 1312 után, amikor tagjaik Károly Róbert különös kegyét élvezték. Maga az erősség csak 1379-ben, egy közelebből nem ismert felosztása kapcsán jelenik meg a forrásokban, de 1398-ban, a családok kihaltával már mint castrum desolatum et corruptum Solmus appellatum említik. Azóta pusztul.

Az alig egyhetes feltárás során négy kutatóárkot nyitottunk – hármát a kisebb déli, egyet a nagyobb északi várrész laposabb területein, a magasabban álló külső falaihoz csatlakozóan – elsősorban a rétegek kutatására. Részen kibontottuk a két várrész csonkakúpszerűen kiemelkedő magjában állt egy-egy kerek torony falvonulatát, a déli toronytól északra eső épület és az északkeleten megfigyelhető keskeny várkapu maradványait. Végül kutattuk a két, egymástól egykor fallal és árokkal is elválasztott várrész nyugati csatlakozási pontját is.

Az árkok közül háromban volt módunk érdemi megfigyelésre, mivel a negyedik, amelyet a terepviszonyok alapján a délnyugaton feltételezett vízgyűjtő kutatására nyitottunk, nem adott erre lehetőséget. Felül mindenütt egységes, néha köves, de erősen humuszos réteget vágtunk át, sok, elsősorban durva, néha csigavonalas díszű edénytöredékekkel, néhány tégladarabbal. Az északi várrészben húzott árokban 50–60 cm mélyen köves felszín jelentkezett, nagyjából ennek megfelelően alapozási kiugrással illetve habarcsos építési réteggel a várfal belső oldalán. Mélyebben lazán elhelyezkedő kövek mutatkoztak, festett középkori és őskori kerámiával, majd az egyértelmű altalaj a vár belseje felé erősen emelkedett. A déli várrész két árkában a felső, 30–60 cm-es,

finomabb feltöltés csak néhol vált el az alsó rétegek anyagától. Gazdagabb kerámiaanyag inkább felül mutatkozott, mélyebben elsősorban állatcsontot és vasleleteket találtunk, de téglák és paticstörödek is előkerültek.

Az északi torony belső átmérője 5 m, a délié 4,4 m, az utóbbitól északra állt egykor egy épület, melynek nyugati falában egy bevilágító ablakot fedeztünk fel, keleti falát még nem tudtuk pontosan meghatározni. A déli várrész alig 110 cm széles kavaszelességű kapujáról megállapíthattuk, hogy egykor kívül kőkerettel rendelkezett.

A két várrész találkozásánál megfigyelhettük, hogy a – korábbi – északi építmény derékszögű, tufakvადerekkel erősített, támpilléres délnyugati sarkához építették hozzá a déli várrésznek az árkot is lezáró nyugati falát.

Az előkerült, még kiértékeletlen leletanyag nem bizonyítja, de nem is cáfolja, hogy a vár birtokosainak, a Tolcsva-nembelieknek állandó lakhelye lett volna a 13(?)–14. században.

FELD ISTVÁN

143. Konyár, Nagy Hangás-dűlő

(Hajdú-Bihar megye) Kö?

2001. június 16-án, az alföldi újkőkori teltek légi régészeti kutatása során, Konyártól 2,5 km-re K-re, az őszivetési gabonában kb. 50×50m-es területen pozitív növény-elszíneződést észleltünk. A környezetétől élesen elváló, hatszögletű, formája alapján középkori (vagy újkori) erődítmény(?) egy ma is azonosítható szikes tó partján, egy kisebb kiemelkedésen állhatott.

A kutatást a Felsőoktatási Kutatási és Fejlesztési Pályázat (0198/2000) támogatta, a repülővezető Talabos Gábor volt.

CZAJLIK ZOLTÁN

144. Kovácsszénája, Füstös-likak

(Baranya megye) Ø

A lelőhelyet, amely egy barlangból és mellette egy kőfülkéből áll, 1998 és 2000 között nemcsak régészeti, hanem természettudományi szempontok szerint is vizsgálták.¹

Gábor Olivér beszámolója szerint a barlang melletti kőfülkében 17 római réteg különíthető el, ami arra utal, hogy a barlangot és a kőfülkét a római kor folyamán végig használták. A méretei folytán szállás céljára nem használható barlang feltehetően kultikus célokat szolgálhatott, különböző őslakos eredetű erdei istenségek (Silvanus Silvestris?; Diana?), tiszteletével kapcsolatban.

¹ Régészeti Kutatások Magyarországon, Budapest 1998 (2001) 154–155 – Gábor Olivér ásatási jelentése.; GÁBOR OLIVÉR: A kovács-szénájai Füstös-lik, Kis-Füstös-lik kutatásának régészeti eredményei (Baranya megye). Folia Comloensis, 10(2001) 91–110.